

Megkezdődött a magyar történelmet megjelenítő szobrok „levadászása”

2020 szeptember 05. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Nem véletlenül váltak a rombolás áldozatává a milleniumi emlékművek.

Trianon 100 – Az impériumváltás után megkezdődött a magyar történelmet megjelenítő szobrok „levadászása”

A szoborrombolás, az emlékművek elpusztítása nemcsak az azokat felállító hatalommal való leszámolás egyik eleme, hanem megfogalmazódik benne a félelem és a frusztráció is. Nem véletlenül váltak a rombolás áldozatává a milleniumi emlékművek, a magyar szabadságharc, a művészet nagyjainak és az uralkodóknak a szobrai.

Az uralkodóábrázolások közül az egyik legjelentősebb a Pozsonyban felállított Mária Terézia-emlékmű, az újkori magyar szobrászat első lovas ábrázolása, a pozsonyi születésű Fadrusz János műve. A háromrészes kompozíció a honfoglalás ezeréves évfordulójára készült, erre a talapzatán levő felirat is felhívta a figyelmet, valamint a nevezetes 1741-es országgyűlésnek is emléket állított, amikor a magyar rendek az osztrák örökösödési háborúban a szorongatott királynő mellé álltak.

„Hol most új bánat árva a ligetben / S a márványszép királynő téli estben / Magyarjaira vár a Duna mellett” – így ír a szoborról Juhász Gyula Magyar Straszburgok című versében nem sokkal Pozsony megszállása után. Már nem sokáig állt és várt ott a mű, mert 1921. október 26-án elkezdték a bontását. „Szemtanúk erősitik meg a példátlan vandalizmus hihetetlennek tetsző hírét, amely világgá kiáltja a cseh kultúrfőlény gyalázatos hazugságát. Vészel, hajókötéllel, kalapáccsal estek neki a »művészetbarát« cseh légionáriusok a remek szobornak s barbár módon megsemmisítették” – írta a rombolás után néhány nappal a Pesti Napló. A márványból faragott szobrokat összezúzták, fejüket letörték. Két év múlva, 1923. december 8-án a Pesti Napló újságírója arról számolt be, hogy „Pozsonyban ma már sajnálják a szép szobor elmúlását. Kár érte – mondják –, Fadrusz szlovák művész volt.” (A szobor másolatát 2018-ban felállították.)

Nemcsak a Felvidéken, hanem a többi elcsatolt területen is elszántan törekedtek a múlt szellemi és tárgyi emlékeinek megsemmisítésére. A partiumi Nagykároly 1920-ig Szatmár vármegye központja, amely vármegyének egykoron a Himnusz szerzője, Kölcsey Ferenc volt a főjegyzője és országgyűlési képviselője. A város szoborral szeretett volna tisztelni a nagy magyar költő emléke előtt. A szoborállítás kezdeményezője, Károlyi István gróf 1890-ben, a költő születésének centenáriumán körlevelet bocsátott ki. Az alkotásra rövid idő alatt tekintélyes adomány gyűlt össze. Kölcsey szobrát a Károlyi-kastély parkjában állították fel, és 1897-ben leplezték le. Talapzata szabálytalan alakú sziklaforma, azon elől a Kölcsey név, a hátsó oldalon a Himnusz kezdősora volt olvasható. A költőt karosszékben ülve, a reformkort idéző ruhában jelenítette meg a szobrász. A figura alakja két méternél kicsit magasabb volt, és a talapzatával együtt ötméteres mű és a körülötte levő fák, valamint a távolabbi kastély épülete között harmonikus térkapcsolat alakult ki. A nagykárolyi Kölcsey-szobor még hosszú évtizedekig az egyetlen köztéri emlékműve volt a Himnusz költőjének.

Megformálója, Kallós Ede (1866–1950) korának egyik kiemelkedő művésze volt. Az ő plasztikai díszítették a Nyitra melletti Zobor-hegyen álló Ezredévi emlékművet is – ezt 1921 februárjában lerombolták –, és az ő alkotása az ópusztaszeri emlékművön látható Árpád-szobor. Kallós részt vett a Kossuth-szobrok mintázásában. Kossuth Lajosnak már a halálának az évében, 1894-ben állítottak szobrot, amit ezután országszerte szép számú mű követett.

A nagykárolyiak 1902-ben, Kossuth századik születésnapján határozták el, hogy városukban szobrot állítanak a szabadságharc vezetőjének. A pénzt ebben az esetben is gyűjtéssel teremtették elő, ebben a Károlyi család több tagja is részt vett, jelentős összegekkel támogatva a felállítandó emlékművet. 1905-ben már elegendő pénz állt rendelkezésre, ekkor a szoborbizottság felkérte Róna Józsefet, aki az első egész alakos Kossuth-szobrot mintázta – ezt 1898-ban Miskolcon avatták fel – és Kallós Edét, hogy készítsék el a Kossuth-szobor modelljét. A felkérésben szerepet játszott Kallós kitűnő Kölcsey-szobra és a Kossuth-szobrok mintázásában való jártassága is, hiszen a hódmezővásárhelyi alkotását 1903-ban, a makóit 1905-ben avatták fel. A nagykárolyiak a két mintából végül Kallós Ede alkotását választották.

A művet 1908. május 28-án avatták fel pompás ünnepség keretében. Kossuth Lajos ércbe öntött álló alakja három egymásba olvadó mészkoszlopon állt.

Nagykárolyba 1919-ben vonult be a román hadsereg, és a várost, amelynek népessége ekkor 98 százalékban magyar volt, az új államhoz csatolták. A megszálló új hatalom emberei erőszakkal pusztították el a Kossuth-szobrokat. Erre a sorsra jutott 1919-ben többek között a marosvásárhelyi, a nagyszalontai, a rozsnói, a losonci. A nagykárolyi sem kerülhette el sorsát: 1921 áprilisában egy éjszaka, nyakára kötelet kötve, ledöntötték azt. A szobor nem tört el, és ezután a városi gazdahivatal bejáratánál helyezték el, ahol a pásztorok subájuk fogasaként használták. 1930-ban született meg az az ötlet, hogy az alkotást az evangélikus templomban helyezték el. Az új román polgármester azonban ezt megtagadta, és a Kossuth-alakot faskamrába vitette, ahol 1932-ben egy éjjel ismeretlen tettesek lefészelték a fejét. Nem sokkal később a polgármester részvételével hajnali négy órakor

vasdorongokkal elkezdték a szobor talapzatát bontani, ami a város vezetőknek okot adott arra, hogy elrendeljék a megrongált posztamens teljes elbontását. Ezzel együtt eltüntették a Petőfi- és a Révay-emléktáblákat is. „Azóta a nagykárolyi magyarság állandó rettegésben él. [...] Nagykároly városának van még egy gyönyörű emléke: a Kölcsey-szobor. [...] A Kossuth-szobor lerombolása után ellenőrizhetetlen hírek keltek szárnyra, hogy rövidesen sor kerül a Kölcsey-szobor eltávolítására is” – olvashatjuk a Keleti Ujság 1933. június 3-án megjelent számában. A sejtések hamarosan igazolódtak. A következő évben ismét csak éjjel lefűrészték a szobor fejét, amelyet az ismeretlen elkövetők magukkal vittek. Helyére levágott leveles ágakat tűztek. A szobortöredéket néhány nap múlva lebontották, elszállították, és később beolvasztották. A lefejezett szobor a kultúrát és a művészetet szimbolizálja, írta az eset után a Brassói Lapok, majd úgy folytatta, hogy „jaj annak a szellemnek, amely a kultúrától és a művészettől irtózik” – és szobrokat rombol.

Nagykárolyban, miután a város visszakerült Magyarországhoz, 1940. november 7-én szobor- és emlékműbizottság alakult, amely az elpusztított Kossuth- és Kölcsey-alakok, valamint az összetört Révai- és Petőfi-emléktáblák visszaállítását tűzte ki célul. A Nagykárolyi Kölcsey Egyesület 1941. október 22-én tartott ülésén elhatározta, hogy pénzalapot létesítenek a Kölcsey-szobor újraöntésére. A Keleti Ujság 1944. március 22-i számában beszámolt arról, hogy Kölcsey szobrát ismét felállítják, a háború és az utána következő változások azonban még a reményt is elorozták.

A nagykárolyi Kölcsey-szobor mégsem ismeretlen számunkra, mert a főváros megbízásából Kallós Ede újramintázta a költő alakját, amelyet a budapesti Batthyány téri park közepén 1939 júniusában másodszor lepleztek le. A szobrot itt is magas talapzatra helyezték. Egy évtizedig állt itt, majd 1950-ben a metró építésekor lebontották, és csak 1974-ben állították fel újra. Ekkor azonban a tér szélére, kétlépcsős, a járda szintjénél alig magasabb posztamensre került. Körbejárhatósága is megszűnt, mert mögé falat építettek, amely a földalatti szellőzést takarja. A falat borító márványlapokra a költő Huszt című versének utolsó két sorát vésték fel...

Ludmann Mihály - www.magyar nemzet.hu

Tisztelt olvasók!

Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következő címen: <https://twitter.com/syracuse73>, illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájk számít, segíti a magazin működését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló

